

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Yhdenvertaisuusvaltuutettu vastaanottaa vuositasolla noin 250 yhteydenottoa koulutuksen elämänaalueella. Suuri osa yhteydenotoista koskee puutteita vammaisten lasten mahdollisuudessa saada koulutusta yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisen lapsen tarpeisiin vastaavan tuen toteutumisessa on usein puutteita. Hallituksen esityksen pääasialliset tavoitteet ovat seuraavat:

- Selkiyttää, täsmentää ja yhtenäistää oppilaan saaman tuen muotoja siten, että tukitoimet olisivat valtakunnallisesti yhtenäiset ja selkeät sekä varmistaa riittävät resurssit tukitoimien toteuttamiseen.
- Turvata oppilaille yhdenvertainen mahdollisuus saada tukea oppimiseensa sekä ryhmän jäsenenä että yksilöinä.
- Vähentää opetushenkilöstön hallinnollista työtä vähentämällä tuen arvioinnissa, päätöksenteossa ja suunnittelussa tarvittavien asiakirjojen määrää.

Nämä tavoitteet ovat perusteltuja.

Tuen uudistuksella tulee turvata jokaisen oppilaan mahdollisuus saada yhdenvertaisesti koulutusta omassa yhteisössään inklusiivisen opetuksen periaatteita toteuttaen. Tukitoimien tulisi lähtökohtaisesti olla saatavilla jokaisessa oppilaitoksessa niin, että tuen tarve ei johda rajoitukseen oppilaan mahdollisuuksissa opiskella lähikoulussaan tai muussa hänen valitsemassaan oppilaitoksessa. Perusopetuslain muuttamisen yhteydessä olisi syytä poistaa kokonaisuudessaan rajoitteet vammaisten lasten sivistyksellisten oikeuksien toteutumiselle. Maksutonta koulukuljetusta koskevaa perusopetuslain 32 §:ää ei olla muuttamassa hallituksen esityksessä. 32 §:n sanamuoto ja nykyistä yhdenvertaisuuslakia sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen ratifiointia edeltävä oikeuskäytäntö ohjaa kuntia vammaisten lasten oikeuksia rajoittavaan laintulkintaan maksuttoman koulukuljetuksen osalta. Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjaratkaisuissaan KHO 2020:60 ja KHO 2023:38 katsonut, että vammaiselle lapselle tuli tarjota yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä tarkoitettuna kohtuullisena mukautuksena maksuton koulukuljetus myös muuhun kuin kunnan määräämään lähikouluun ja vuoroasumisessa lapsen molemmista kodeista.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu suosittelee, että maksutonta koulukuljetusta koskevaa 32 §:ää muutetaan tämän lakimuutoksen yhteydessä niin, että vammaisten lasten yhdenvertaisia koulutusmahdollisuuksia tukeva maksuton kuljetus toteutuisi suoraan perusopetuslain nojalla ilman tarvetta mukauttaa lain soveltamista.

Hallinnollisen työn vähentäminen on sinällään perusteltu tavoite. Tämä ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että oppilaan tukitoimista ei tehdä valituskelpoisia hallinnollisia päätöksiä. Päätöksissä tulee käydä ilmi tukitoimien muoto, tuen määrä ja tuen seuranta. Puutteelliset päätökset tai päätösten tekemättä jättäminen lisäävät hallinnollista työtä tuen asianmukaisuuden selvittämisessä ja laillisuusvalvonnassa. Uudistuksen ensisijaisena tavoitteena tulee olla kaikkien lasten yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien varmistaminen. Päätöksentekoa ja hallintoa koskevien uudistusten on oltava alisteisia tälle ensisijaiselle tavoitteelle.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää kannatettavana konsultatiivisista palveluista säätämistä lain tasolla. Konsultatiivisissa palveluissa olisi syytä säätää sairaalakoulujen palveluiden lisäksi oppimis- ja osaamiskeskus Valterin palveluista. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on yhdenvertaisuuslain valvonnassa todennut Valterin palveluiden käytön positiivisen vaikutuksen vammaisten lasten tuen toteutumiseksi.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

-

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

-

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

-

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

-

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

-

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

-

Stenman Kristina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Majoinen Mervi
Yhdenvertaisuusvaltuutettu